

Muzeologiczna konferencja naukowa **„Nowoczesne i progresywne muzeum – relacje i narracje”**

Muzeum Okręgowe w Toruniu / Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych
/ Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Toruń, 20–23 października 2026

Muzeum Okręgowe w Toruniu, Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu zapraszają do udziału w muzeologicznej konferencji naukowej pt. **„Nowoczesne i progresywne muzeum – relacje i narracje”**, która odbędzie się w Toruniu w dn. 20–23 października 2026 r.

Przygotowywane wydarzenie jest bezprecedensowe, gdyż łączy dwie dobrze znane w środowiskach muzealnym i akademickim inicjatywy: 3. edycję konferencji **„Nowoczesne muzeum – relacje i narracje”** oraz jubileuszową, 10. edycję **„Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych”**. Obie konferencje na stałe wpisały się w kalendarz najważniejszych muzealnych wydarzeń w kraju, stając się kluczowymi platformami dialogu i wymiany doświadczeń. Ideą stojącą za połączeniem obu konferencji była z jednej strony potrzeba szczególnego namysłu nad problematyką **rozwoju działalności naukowej w muzeach**, z drugiej zaś – **wzmocnienie współpracy i sieciowania obu środowisk**.

Głównym celem naszej konferencji jest podjęcie najważniejszych aktualnych wyzwań i problemów współczesnego muzealnictwa. O nowoczesnych i progresywnych muzeach chcemy dyskutować w szerokim zakresie ich funkcjonowania, dlatego proponujemy aż 10 punktów programowych, w ramach których zamierzamy rozmawiać zarówno o bieżącej sytuacji instytucji muzealnych, jak i o muzeach jutra, podejmując zagadnienia, które niebawem stać się mogą kluczowe dla branży muzealnej.

Jesteśmy przekonani, że w dobie dynamicznych przemian społecznych i technologicznych wydarzenie łączące obie inicjatywy konferencyjne stanowi istotną przestrzeń integracji muzealników z różnych ośrodków – od muzeów narodowych i okręgowych, po muzea uczelniane, miejskie i lokalne. Głos środowiska, który wybrzmi podczas naszego wydarzenia naukowego, będzie głosem realnie kształtującym współczesną debatę o kierunkach rozwoju polskiego muzealnictwa, standardach merytorycznych, etyce zawodowej oraz nowych sposobach budowania relacji z publicznością.

**Założenia programowe muzeologicznej konferencji naukowej
„Nowoczesne i progresywne muzeum – relacje i narracje”:**

1. Misja „Muzeum”. Czym są współczesne muzea? Jakie realizują zadania? Czy kładąc duży nacisk na rozwój publiczności, podnosząc wciąż liczbę organizowanych wystaw, wydarzeń oraz zajęć edukacyjnych, intensyfikując działania ukierunkowane na poprawę wyników pracy, znajdujemy czas na refleksję nad miejscem, w którym obecnie się znajdujemy i na pogłębioną analizę prowadzonych przedsięwzięć? Czy zbiór zadań ujętych w art. 2 ustawy o muzeach wyczerpuje katalog realizowanych przez nas działań? Jaką obecnie rolę winny pełnić muzea i jakie są ich powinności? Jakie stoją przed nimi szanse, a jakie wyzwania? Jak dzisiaj postrzegamy instytucje muzealne, a jak widzimy ich nieodległą przyszłość? W szerszym ujęciu są to *de facto* pytania o: misję, wizję, cele i inicjatywy muzeów dziś i jutro, które – ze względu na dynamicznie zmieniającą się rzeczywistość, w jakiej przyszło nam żyć – warto sobie stawiać regularnie.

2. Rola muzeów w życiu społeczności. Jette Sandahl w artykule *Polityka milczenia? Muzea jako autoportrety i zwierciadła społeczeństw* wskazuje na to, że muzea są odzwierciedleniem swojego narodu, regionu czy miasta, prezentującym własną epokę, przekazującym wiedzę i wartości oraz uczestniczącym w procesie budowania tożsamości¹. Autorka podkreśla również, iż „niektórzy stwierdzają, że rolą muzeum jest nie podejmowanie tych najbardziej palących, aktualnych kwestii, lecz dbałość o zachowanie pamięci i dziedzictwa. Można wtedy zapytać: ale po co o nie dbają? Lecz w jakim celu chronimy dziedzictwo, jeśli nie po to, aby mieć swój wkład w procesie szukania właściwego kierunku rozwoju teraz i w przyszłości?”². W związku z tym zasadnym staje się postawienie pytań: Czym muzeum winno być dla społeczności lokalnych? Czym może być, a czym być nie powinno? Czy pracownicy muzeów są przygotowani do realizacji działań z zakresu odpowiedzialności społecznej? A przede wszystkim czy muzea w dzisiejszych czasach mogą być instytucjami niezaangażowanymi społecznie?

3. „Trudne tematy” w muzeum – ZA czy PRZECIW? Jette Sandahl stawia także tezę, że muzea niechętnie zajmują się trudnymi obszarami współczesności, w których dylematy etyczne zostały wymazane z publicznego dyskursu. Zwraca uwagę na to, że w przestrzeniach, w których występują tematy tabu, częściej dochodzi do sporów, niepokojów i konfliktów, które z kolei winny być obszarami społecznego zainteresowania. Wskazuje, że „względnie *bezpieczna* instytucja, jaką jest muzeum, może funkcjonować w tych obszarach jako ważne miejsce dialogu publicznego, gdzie rozwiązuje się konflikty i działa na rzecz zmiany społecznej. Dzięki temu może ono poczuwać się do odpowiedzialności i być gotowe do zabrania głosu w sprawach społecznych, które rozpoznane zostają jako trudne dla danej społeczności, miasta czy narodu”³. Autorka wskazuje muzea jako właściwe miejsca prowadzenia debaty publicznej, przyznając im prawo do wychodzenia ze strefy komfortu oraz do zaangażowania społecznego. Pojawia się zatem pytanie, czy podejmowanie przez muzea tzw. „trudnych tematów” to wybór czy obowiązek, oraz jakie konsekwencje się z tym wiążą?

4. Zobowiązania muzeum wobec dziedzictwa i zbiorów. Według danych prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny muzea w Polsce w 2024 r. odwiedziło 44,4 mln osób, co stanowi wzrost o 4,9 % w porównaniu z rokiem 2023. Zestawienie tych informacji z trendem z ostatnich 10 lat pozwala wyraźnie dostrzec dynamikę rozwoju branży muzealnej. Wg danych GUS muzea w Polsce w 2014 r. odwiedziło 30,6 mln osób – czyli 13,8 mln osób mniej niż w roku 2024. Oznacza to, że wzrost frekwencji w ciągu dekady wyniósł ponad 45%, mimo że w tym czasie mieliśmy do czynienia

¹ Sandahl, J. (2015). *Polityka milczenia? Muzea jako autoportrety i zwierciadła społeczeństw*. W: *Laboratorium muzeum. Społeczność*. Red. Anna Banaś, Aleksandra Janus. Warszawa: Muzeum Warszawy, s. 39.

² *ibidem*, s. 41.

³ *ibidem*

(i częściowo nadal mamy) m.in. z: pandemią COVID-19, skokami inflacyjnymi oraz rozpoczęciem wojny w Ukrainie. Mimo chwilowego załamania frekwencyjnego, spowodowanego zamknięciem muzeów w latach 2020–2021, instytucjom muzealnym nie tylko udało się powrócić do frekwencji sprzed 2020 r., ale również szybko odbudować trend wzrostowy. Było to możliwe m.in. dzięki przesunięciu akcentów na działalność związaną z widownią muzealną, co w konsekwencji przyniosło zmniejszenie aktywności w zakresie m.in. opracowywania i opieki nad gromadzonym dziedzictwem. Jak zatem w ww. warunkach i sprofilowaniu muzeów na pracę „z” i „na rzecz” odbiorców odpowiedzialnie opiekować się dziedzictwem w muzeach? Jak znaleźć balans pomiędzy odpowiedzialnością za zbiory a rozwojem widowni?

5. Rozwój działalności naukowej w muzeach. Jednym z ważniejszych obszarów aktywności muzeów jest praca naukowa, stanowiąca punkt wyjścia do realizacji wystaw, konferencji naukowych, działań edukacyjnych czy publikacji. Jeśli ta sfera działalności muzeum nie jest realizowana na odpowiednim poziomie, to wszelkie inne obszary funkcjonowania instytucji cierpią z powodu niedostatku wiedzy eksperckiej. Ze względu jednak na to, że z założenia muzea nie są jednostkami naukowymi (poza wyjątkowymi przypadkami), warto podjąć i rozwijać współpracę ze środowiskami akademickimi, aby potencjał naukowy, tkwiący w muzeach, został wydobyty i wzmocniony. Wdrożenie stałej współpracy z uczelniami wyższymi w różnych obszarach aktywności muzeum z pewnością może (i powinno) być satysfakcjonujące dla obu stron. Środowisko akademickie uzyska dostęp do muzealnych zbiorów, zaś muzealnicy skorzystają z wiedzy, narzędzi i sieci relacji akademickich⁴.

Szczególnym przypadkiem powyższej współpracy jest kooperacja pomiędzy muzeami samorządowymi czy państwowymi a muzeami uczelnianymi, która poza wymienionymi korzyściami posiada dodatkowe wartości, jakimi są: wspólne cele w zakresie funkcjonowania samej instytucji muzeum oraz wymiana profesjonalnej wiedzy muzealnej. Budowanie partnerstw pomiędzy ww. różnymi typami muzeów stwarza możliwości rozwoju, o czym debatowano m.in. podczas seminarium w ramach cyklu Akademii – Muzeum pt. „O pracy naukowej w muzeum”, zorganizowanym w dn. 20.11.2025 r. w Muzeum Okręgowym w Toruniu. Temat ten planujemy kontynuować i rozwijać podczas niniejszej konferencji, która nieprzypadkowo organizowana jest wspólnie przez Muzeum Okręgowe w Toruniu i Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych.

6. Problematyka wykorzystania technologii sztucznej inteligencji w muzealnictwie. Jedną z największych rewolucji ostatnich lat, która dokonuje się na naszych oczach, jest rewolucja w obszarze sztucznej inteligencji (ang. Artificial Intelligence – AI). Już dziś dzięki tej technologii można m.in.: tworzyć obrazy i zdjęcia na podstawie ich opisu tekstowego; wygenerować film z kilku zdjęć lub z tekstu; podłożyć do niego lektora wybranego z dostępnej bazy bądź wygenerować zupełnie nowy głos; a także przygotować podkład dźwiękowy w innym języku, np. pod film z osobą mówiącą w języku polskim podłożyć ścieżkę dźwiękową w języku szwedzkim czy japońskim, zachowując intonację i frazowanie konkretnej osoby. I to wszystko można wykonać własnymi siłami, przy wykorzystaniu powszechnie dostępnych narzędzi, nie zatrudniając agencji marketingowych, co w konsekwencji jest znacząco tańsze i zajmuje zdecydowanie mniej czasu niż nagrywanie filmów lub lektorów w tradycyjny sposób.

Narzędzia AI dają także olbrzymie możliwości w zakresie prezentacji dziedzictwa oraz tzw. rekonstrukcji czy inscenizacji historycznych, a także wizualnej prezentacji życia naszych przodków. Z drugiej zaś strony stwarzają możliwości do nadużyć osobom nieposiadającym odpowiedniej wiedzy lub nieetycznym, ponieważ mogą być wykorzystywane do szerzenia nieprawdy. Dodatkowo tworzone

⁴ Zdanowski, M. (2021). Muzeum aktywne, czyli słów kilka o społecznej odpowiedzialności instytucji muzealnych i innych wyzwaniach współczesności stojących przed nimi. W: Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, 39 (2021) Kraków: Muzeum Krakowa, s. 137.

za pomocą AI kontent posiada coraz lepszą jakość techniczną, sprawiając trudności w rozróżnieniu tego co jest, a co nie jest wytworem tej technologii – a już niedługo prawdopodobnie będzie to niemożliwe. Mając powyższe na uwadze, warto zadać sobie pytania: Jaki wpływ technologia AI będzie miała na sposoby prezentacji dziedzictwa kulturowego w najbliższej przyszłości? Jakie są korzyści, a jakie koszty i obawy korzystania z niej? Czy muzea mogą sobie pozwolić na niekorzystanie z rozwiązań AI, skoro przynoszą one znaczne oszczędności czasu i kosztów oraz są powszechnie dostępne? W konsekwencji zaś, czy muzea niekorzystające z AI będą nadal konkurencyjnymi podmiotami gospodarki czasu wolnego?

7. Odpowiedzialność muzeów wobec środowiska naturalnego. Problem dewastacji planety, związany przede wszystkim ze zmieniającym się klimatem, należy do kluczowych tematów debaty publicznej i jest dostrzegany także przez muzea. Wiele instytucji muzealnych realizuje działania wystawiennicze i edukacyjne naświetlające ten problem oraz nakłaniające do zmiany codziennych nawyków, czego *notabene* oczekuje od muzeów sama publiczność⁵.

Coraz częściej obserwujemy również zmiany w funkcjonowaniu samych muzeów, które zmierzając w kierunku proekologicznym, powołują koordynatorów zrównoważonego rozwoju lub zielone zespoły. Niektóre muzea idą dalej, projektując swoje plany i strategie z uwzględnieniem wskaźników zmniejszania ich negatywnego wpływu na środowisko. Warto zatem zastanowić się nad codziennym funkcjonowaniem muzeów, w szczególności w zakresie projektowania i produkcji wystaw oraz przeanalizować, co można zmienić, aby zmniejszyć ich negatywny wpływ na środowisko, będąc bardziej odpowiedzialnym za realizowane działania.

Z drugiej strony działania „prośrodowiskowe” mogą być (i czasem są) wykorzystywane do PR-owego ocieplania wizerunku, dlatego też chcemy podczas konferencji zdecydowanie rozdzielić nieetyczną działalność greenwashingową od realnego dbania o środowisko przez instytucje muzealne.

8. Edukacja w muzeach – cele, wyzwania, perspektywy. „Muzea nie mogą nie być edukacyjne. Ich edukacyjna misja jest gwarantem kształtowania kultury, rozumienia, tożsamości i ciągłości trwania wspólnot kulturowych”⁶. Powyższy cytat, pochodzący ze *Strategii Rozwoju Muzealnictwa* opracowanej przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, jasno wskazuje, że jednym z ważniejszych zadań stojących przed muzeum są działania na rzecz rozwoju jednostki poprzez aktywność edukacyjną. Istotną zmianą, jaka dokonuje się w muzealnictwie od kilkunastu lat, jest odejście od jednokierunkowego przekazywania wiedzy na rzecz komunikacji dwukierunkowej, która stawia odbiorcę w roli partnera uczestniczącego w procesie poznania i rozwoju. Obecnie zdecydowanie mniejszą wagę mają działania polegające na przekazywaniu informacji, które dość szybko i łatwo można pozyskać z różnych źródeł (w szczególności cyfrowych). Na znaczeniu zyskuje natomiast tworzenie opowieści w ujęciu przyczynowo-skutkowym, angażujących odbiorcę. W tym kontekście warto postawić pytania: Jaki jest obraz edukacji muzealnej w 2026 r.? Jakie są jej dominujące formy i czym się one charakteryzują? A przede wszystkim, w jakim kierunku zmierza edukacja w muzeach?

9. Problematyka zarządzania instytucjami muzealnymi. „Jedynym trwałym elementem stale zmieniającego się otoczenia jest w dzisiejszych czasach nieustannie narastające tempo przemian. Jeśli muzeum nie chce stać się zmurzałym sanktuarium przeszłości, musi uwzględniać dynamikę tych przemian, zaprzęgając ją w wewnętrzny mechanizm swych struktur, w strategię zarządzania i technikę

⁵ Wg *Badania segmentacyjnego odbiorców oferty muzealnej w Krakowie*, opublikowanego w grudniu 2024 r., **58% przebadanych** mieszkańców aglomeracji krakowskiej uważa, że muzea powinny być odpowiedzialne za kształtowanie postaw proekologicznych i wprowadzać działania na rzecz zrównoważonego rozwoju.

⁶ (2012). Raport. Strategia Rozwoju Muzealnictwa. Założenia programowe. Warszawa: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, s. 113.

komunikacji”⁷. Powyższy tekst Geralda Matta, mimo że opublikowany w 2006 r., pozostaje nadal aktualny. Pojawiają się zatem pytania: Jak polskie muzea rozwinęły się (w tym czasie) w zakresie zarządzania? Z jakich modeli i narzędzi zarządczych korzystają? Czy zarządzanie poprzez strategię rozwoju jest standardem w polskich muzeach, czy raczej zjawiskiem rzadkim, oraz czy kadry muzealne są gotowe na zmiany zarządcze?

10. Jaka jest publiczność muzeów? Aby móc przygotować możliwie najlepszą ofertę dla odbiorców, konieczne jest poznanie ich preferencji, dlatego też niezbędne jest prowadzenie badań publiczności, ale również „niepubliczności”, by przekonać się, dlaczego pewne grupy osób do muzeum nie przychodzą. Warto zatem zapytać: Czy muzea znają swoją widownię, jej strukturę, oczekiwania i potrzeby? A jeśli tak, to w jaki sposób i jakie badania przeprowadziły poszczególne instytucje i czego dowiedziały się o odbiorcach swoich usług? Jak wyniki tych badań zostały wykorzystane? Interesują nas także *case studies* przeprowadzonych badań oraz modele konkretnych rozwiązań badawczych.

Zachęcamy Państwa do wypowiedzenia się na powyższe tematy i aktywnego uczestnictwa w przygotowywanej konferencji. Proponujemy trzy formaty wystąpień: **referat – 15-minutowy lub 10-minutowy** oraz **5-minutową prezentację** w ramach **Forum projektów** – czyli przestrzeni na krótkie wystąpienia przedstawiające realizacje (np.: wystawy, projekty, pokazy, działania edukacyjne czy naukowe), które mają charakter narracyjny i opowiadają historie.

**Będzie nam niezmiernie miło spotkać się z Państwem w Toruniu,
rozmawiać i debatować nad kondycją i przyszłością muzealnictwa.**

Zgłoszenia wystąpień wraz z tematem, abstraktem (do 1500 znaków) oraz biogramem (do 1000 znaków) prosimy nadsyłać poprzez **formularz online** udostępniony pod linkiem <https://forms.gle/N5cTjWCXcLWAAUB96> i na stronach: www.muzeum.torun.pl oraz <https://muzeauczelniarne.pl> w terminie do **15 maja 2026 r.**

Terminarz:

- **1.04 – 15.05.2026 r. – przyjmowanie propozycji referatów;**
- do 10.06.2026 r. – zakwalifikowanie przez Radę Naukową wystąpień na konferencję;
- do 15.06.2026 r. – kontakt z osobami, które zgłosiły chęć wygłoszenia referatu;
- 16.06 – 31.07.2026 r. – nabór dla Słuchaczek i Słuchaczy;
- **20–23.10.2026 r. – konferencja naukowa „Nowoczesne i progresywne muzeum – relacje i narracje”.**

Miejsce:

Ratusz Staromiejski, Muzeum Okręgowe w Toruniu
Aula Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
Aula Wydział Matematyki i Informatyki UMK

⁷ Matt, G. (2006). Muzeum jako przedsiębiorstwo. Łatwo i przystępnie o zarządzaniu instytucją kultury. Warszawa: Fundacja Aletheia, s. 14.

Opłaty konferencyjne dostępne są w trzech pakietach:

- **Wariant I – 499 zł** – obejmuje wyżywienie oraz materiały konferencyjne (**nie obejmuje noclegów**);
- **Wariant II – 699 zł** – obejmuje noclegi w pokojach 2-osobowych (w dn. 20–23.10.2026), wyżywienie oraz materiały konferencyjne;
- **Wariant III – 899 zł** – obejmuje noclegi w pokojach 1-osobowych (w dn. 20–23.10.2026), wyżywienie oraz materiały konferencyjne.

Publikacja pokonferencyjna:

Organizatorzy planują wydanie drukiem punktowanej publikacji pokonferencyjnej, w której znajdą się jedynie zakwalifikowane artykuły. Wstępny termin wydania publikacji – druga połowa 2027 r.

Sekretariat konferencji:

Marcin Zdanowski, kustosz Muzeum Okręgowego w Toruniu; konferencja@muzeum.torun.pl; tel. 56 660 56 10.

Zgłoszenie chęci udziału w konferencji jest jednoznaczne z akceptacją **Regulaminu udziału w konferencji „Nowoczesne i progresywne muzeum – relacje i narracje”** dostępnego na stronie www.muzeum.torun.pl.

Organizatorzy:

Patronat merytoryczny:

